

Vergaderjaar 2019–2020

32 266

Prijsvorming in de agro-nutriketen

Nr. 11

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKwaliteit

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 24 april 2020

Met deze brief ontvangt uw Kamer zoals ieder jaar, mede namens de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, een reactie op de resultaten van de Monitor Duurzame Agrogrondstoffen zoals opgesteld door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voorgaande jaren heeft het CBS gemonitord op het aandeel gecertificeerde koffie, palmolie, soja en cacao voor de Nederlandse consumptie. Dit jaar is gekozen om alleen voor cacao de voortgang door het CBS te laten onderzoeken. Voor de overige grondstoffen, palmolie, soja en koffie is er gekozen om gebruik te maken van andere vormen van rapportage. De reden hiervoor is dat voor palmolie en soja de doelen voor 100% duurzame Nederlandse consumptie behaald zijn en er naar Europese voortgang wordt gekeken. Voor koffie (en cacao in de toekomst) is gekozen voor een nieuwe vorm van monitoring waarbij niet alleen naar certificering maar ook naar andere duurzaamheidsactiviteiten wordt gekeken.

Cacao

De huidige doelstelling voor verduurzaming is gebaseerd op de door de <http://portal.rp.rijkswb.nl/irj/portal/anonymous/nieuwsdetail?refId=322573> cacaosector ondertekende intentieverklaring (2010) om in 2025 te komen tot 100% gegarandeerd duurzaam geproduceerde cacao voor de Nederlandse consumptie. Tussendoelen zijn daarbij dat het aandeel duurzame cacaoconsumptie in 2015 op 50% zou moeten liggen en in 2020 op 80%. Voor 2015 was het gemeten aandeel duurzame cacao 58% waarna het gestegen is naar 66% in 2016. Hiermee is het doel voor 2015 behaald.

De resultaten van het CBS geven aan dat in 2018, net als in 2016, bij benadering 66% van de door Nederlandse supermarkten verkochte cacao zichtbaar duurzaam gecertificeerd was. Uit de cijfers lijkt derhalve dat er sprake is van stagnatie. Er is echter een aantal trends te benoemen die kunnen wijzen op verdere verduurzaming van de sector:

- De wereldwijde productie van duurzaam gecertificeerde cacao is groter dan de vraag ernaar. De gecertificeerde cacao waar geen vraag naar is wordt veelal als gangbare cacao op de markt afgezet en valt niet in het gemeten aandeel (zichtbaar) gecertificeerd. Een monitoring van het aandeel zichtbaar gecertificeerde cacao geeft daarom geen volledig beeld.
- Onafhankelijke keurmerken en certificeringen zijn een belangrijk middel voor transparantie, maar bieden geen garantie voor verduurzaming. Tijdens een ronde tafel bijeenkomst in februari 2019 kwam de cacaosector overeen dat het hebben van certificaten alleen niet voldoende is om structurele verduurzaming van de keten te garanderen.
- Voor cacaobedrijven is het meer gangbaar geworden om niet meer uitsluitend op certificering in te zetten, maar ook op een eigen duurzaamheidsprogramma. Een paar voorbeelden zijn het Nestlé Cocoa Plan van Nestlé en de vijf sourcing principles van Tony's Chocolonely. Vanuit de Nederlandse overheid worden (consortia van) bedrijven via het Cocoa Origins Program ondersteund bij het uitvoeren van dit type projecten. Focus hierbij zijn organisaties met kleine volumes cacao.

Naast deze ontwikkelingen is begin 2019, op initiatief van een aantal grote spelers uit de cacao industrie, de sector bijeen gekomen om de totstandkoming van een nieuw duurzaamheidsakkoord te bespreken. Het proces richting de ondertekening van dit akkoord onder de naam «Dutch Initiative on Sustainable Cocoa, (DISCO)» zit inmiddels in de eindfase. Belangrijk is dat de doelstelling van de DISCO niet alleen verduurzaming van de Nederlandse consumptie omvat, maar ook de grote hoeveelheden cacao (producten) die door Nederland wordt in- en uitgevoerd (ongeveer een kwart van de wereldwijde handel). Daarnaast kijkt DISCO verder dan bevorderen van certificering alleen en hoe hierop kan worden samengewerkt.

Met een nieuw duurzaamheidsakkoord kan een gezamenlijke inzet op verduurzaming van deze keten met belangrijke handelslanden met nationale duurzaamheidsinitiatieven op cacao, Duitsland, België en Zwitserland, worden gerealiseerd. Hiertoe is een intentie uitgesproken tijdens de leefbaar loon en inkomen conferentie op 6 november 2019.

Wanneer de DISCO-verklaring is ondertekend zal monitoring op verduurzaming van de Nederlandse cacaosector in het vervolg ook op een andere manier worden ingericht zodat dit beter aansluit bij de nieuwe doelstellingen en een completer beeld geeft van de duurzaamheidssituatie. De verantwoordelijkheid voor (de terms of reference van deze) monitoring en evaluatie van de voortgang zal komen te liggen bij het DISCO secretariaat. De chocoladewerkgroep, bestaande uit ondertekenaars van de intentieverklaring in 2010, heeft zich aangesloten bij de DISCO groep.

Soja

In het Amsterdam Declarations Partnership (ADP) uit 2015 heeft Nederland zich gecommitteerd aan een ontbossingsvrije sojaketen voor het eind van 2020. Alhoewel de Europese sector niet op weg is dit doel te halen, is Nederland met een geheel gecertificeerd duurzame consumptie van soja een Europese koploper.

Nederland importeerde in het meetjaar 2018–2019 8.8 megaton soja (2.5% van de wereldproductie), waarvan 11% voor binnenlandse con-

sumptie.^{1 2} Hiermee is Nederland de grootste importeur van soja binnen Europa en de tweede op wereldschaal.³

Het volume aan geïmporteerde soja dat via veevoer in eieren, zuivel en vlees bij de Nederlandse consument terecht komt is sinds 2015 geheel afgedekt met duurzaamheidscertificaten van de «Round Table on Responsible Soy» (RTRS) of equivalent.⁴ In 2018 heeft Nederland 40.74% van de beschikbare RTRS-certificaten aangeschaft waarmee Nederland de grootste afnemer wereldwijd is.⁵

Echter, de soja die door Nederland wordt geëxporteerd is niet afgedekt met RTRS certificaten of equivalenten. Buiten Nederland is er een gebrek aan vraag naar RTRS-soja. In plaats daarvan exporteren leden van de brancheorganisatie diervoeder NEVEDI vanaf 2016 enkel soja die voldoen aan de criteria van de European Feed Manufacturers Federation (FEFAC); de Soy Sourcing Guidelines (SSG).⁶ Volgens NEVEDI was dit ook in 2019 het geval. De SSG streven minimaal een legaliteitsgarantie na, maar kunnen geen ontbossingsvrije productie garanderen. Van de soja die wordt geëxporteerd is onbekend aan welke productie-standaarden is voldaan. In 2018 was slechts 22% van alle door Europa geïmporteerde soja geteeld volgens de FEFAC-richtlijnen, terwijl 13% gegarandeerd ontbossingsvrij geteeld is.⁷ Nederland zet zich, ter bevordering van de opname van duurzame soja, in op het promoten van Europese samenwerking. Zo werden 28 en 29 januari 2020 alle Europese nationale soja-initiatieven in Nederland verwelkomd.

Palmolie

Ook voor palmolie heeft Nederland zich via het ADP gecommitteerd aan een ontbossingsvrije keten voor het jaar 2020. Ook werd binnen de voedingsmiddelen- en diervoederindustrie⁸ in 2010 afgesproken dat alle voor de Nederlandse markt bestemde palmolie voor het einde van 2015 duurzaam moest zijn geproduceerd. Dit streven naar 100% duurzame palmolie voor de Nederlandse markt werd in 2016 overgenomen door de Dutch Alliance for Sustainable Palm Oil (DASPO), een samenwerkingsverband van vrijwel alle Nederlands palmoliepartners.

DASPO rapporteert jaarlijks over de duurzaamheid van de palmolie die door de leden wordt gebruikt. Uit die rapportage blijkt een gestage, jaarlijkse toename van het aandeel als duurzaam gecertificeerde palmolie sinds 2011. In 2018 was alle palmolie die in voeding en diervoeders voor de binnenlandse markt werd verwerkt door de leden van de DASPO gecertificeerd⁹ duurzaam.¹⁰

Wanneer naast de binnenlandse markt ook de palmolie wordt betrokken die in Nederland werd verwerkt in voedingsmiddelen voor de export, was 89% van de in 2018 geïmporteerde palmolie gecertificeerd duurzaam. Voor palmolie in Nederland verwerkt tot diervoer was het aandeel

¹ IDH en IUCN, 2019. European Soy Monitor.

² USDA, 2019. Oilseeds: World Markets and Trade.

³ USDA, 2019. Oilseeds: World Markets and Trade.

⁴ Nevedi, 2018. Factsheet Verantwoorde Soja (No. 5.3).

⁵ Round Table on Responsible Soy Association, 2019. RTRS Market Update.

⁶ Nevedi, 2018. Factsheet Verantwoorde Soja (No. 5.3).

⁷ IDH, Juni 2019. The Urgency for Action against Deforestation.

⁸ Palmolie wordt ook gebruikt in biobrandstoffen en in technische en oleochemische toepassingen. De palmolie-informatie in deze grondstoffenbrief richt zich enkel op het gebruik van palmolie door de Nederlandse voedingsmiddelen- en diervoederindustrie.

⁹ Met gecertificeerd duurzame palmolie wordt gerefereerd aan palmolie die is geproduceerd volgens de principes en criteria van de Roundtable on Sustainable Palm Oil (RSPO) of equivalent

¹⁰ DASPO, Jaarverslag 2018 Duurzame palmolie

duurzaam geproduceerd 68%; een forse toename ten opzichte van de 53% in 2016. Volgens NEVEDI is ongeveer de helft hiervan bestemd voor diervoer voor de productie van vlees, zuivel en eieren voor de Nederlandse markt. De andere helft is bestemd voor de export. Ruim tweederde van de duurzame palmolie wordt inmiddels geïmporteerd via een gescheiden handelssysteem en 4% hoger dan vorig jaar.

Op Europees niveau is het duurzaamheidsstreven van de palmolie-sector georganiseerd in een alliantie van nationale initiatieven, onder het European Sustainable Palm Oil project (ESPO), die de ambitie van het ADP deelt. Vorig jaar rapporteerde de ESPO dat in 2017 74% van de in de Europa geïmporteerde palmolie voor voedingsmiddelen volgens de RSPO-criteria is geproduceerd, ten opzichte van 69% in 2016.¹¹

Vanaf 2018 voldeed alle door Nederland geïmporteerde palmolie aan die NDPE-standaard¹² en was volledig tot de palmoliemolen te herleiden. In Europa was 99% van de geïmporteerde palmolie in 2017 traceerbaar tot de palmoliemolen en voldeed 84% aan de NDPE-standaard.¹³ De sector is daarmee ook Europees goed op weg richting haar doelstellingen.

Koffie

Uit vorige publicaties van de CBS monitor komt naar voren dat het aandeel duurzame (gecertificeerde) koffie een tijd lang stabiel was rond de 50%, maar daarna in 2016 is gezakt naar 41%. Voor de monitoring is altijd gebruik gemaakt van de afzet van koffieproducten door de leden van de branche-organisatie Koffie en Thee Nederland (KTNL), en de mate waarin deze is voorzien van een van de breed bekende keurmerken voor duurzame productie en handel in koffie (zoals UTZ, Fair Trade en Rainforest Alliance). Daarnaast is er ook nog 6% van de afgezette koffie geproduceerd onder de 4C standaard. Een verklaring hiervoor is dat bedrijven naast of bovenop de inkoop van gecertificeerde koffie meer gebruik gaan maken van eigen initiatieven waarvan geclaimd wordt dat ze net zo goed, of soms zelfs beter werken. Een onafhankelijke onderbouwing van die claims ontbreekt momenteel, wat ten koste gaat van de betrouwbaarheid en vergelijkbaarheid van dit soort initiatieven. Een andere oorzaak van onduidelijkheid in het huidige beeld van verduurzaming in de koffiesector is het ontbreken van cijfers over de totale import, verwerking en afzet van (duurzame) koffie in Nederland. Er is een vernieuwde vorm van monitoring noodzakelijk omdat de oorspronkelijke vorm op basis van de afzet van gecertificeerde koffie geeft derhalve geen compleet beeld meer geeft. Vervolgens dient bekeken te worden wat voor handelingsopties er zijn om de verduurzaming van de koffie-keten en de koffieconsumptie te bevorderen, en tevens beter in beeld te brengen. De kennisbehoefte valt uiteen in 3 subvragen: de omvang van de (duurzame) stromen; de opzet, prestaties en betrouwbaarheid van bedrijfseigen initiatieven; en verbetering van de rapportage en monitoring. Het Ministerie van BZ heeft deze opdracht uitgeschreven en deze zal dit jaar worden uitgevoerd door Profundo, uitbesteed door en onder begeleiding van het Planbureau voor de Leefomgeving.

Ontbossing in relatie tot agrogrondstoffen

De verduurzaming van de agro-grondstoffenketen ten behoeve van bosbehoud is opgenomen in mijn gezamenlijke brief met de Minister voor

¹¹ IDH, 2019: The data speaks

¹² De NDPE-standaard betekent No Deforestation, no Peat, no Exploitation, oftewel geen ontbossing, productie op veen waarbij arbeids- en mensenrechten zijn gerespecteerd

¹³ IDH, 2019: The data speaks

Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over onze internationale inzet voor bosbehoud en bosherstel en in de nationale uitwerking van de Europese Eiwitstrategie. De brief over onze internationale inzet bosbehoud en bosherstel is aan uw Kamer toegezonden maart jl. (Kamerstukken 30 196 en 31 793, nr. 708). De Eiwitstrategie verwacht ik voor het einde van 2020 naar uw Kamer te sturen.

Tot slot

In termen van de verduurzaming van nationale consumptie zijn de sectoren op de goede weg en valt uit de resultaten op te maken dat er zowel publiek als privaat veel ambitie voor is. Het kabinet hecht veel waarde aan deze verduurzaming en ziet daarom graag dat deze lijn wordt doorgetrokken. Echter, de focus op het verduurzamen van onze nationale consumptie is niet meer voldoende.

De noodzaak om onze pijlen op het internationale speelveld te richten wordt steeds zichtbaarder. Dit houdt in dat ook ingezet wordt op de verduurzaming van de totale agrogrondstofstromen die via Nederland worden verhandeld, maar ook het belang van samenwerking op Europees/internationaal niveau om de verduurzaming verder te brengen.

Er wordt toegewerkt naar nieuwe manieren van onafhankelijk monitoren, waarbij ook deze activiteiten zo goed mogelijk worden meegenomen. Volgend jaar zal uw Kamer geïnformeerd worden over hoe in het vervolg zal worden gerapporteerd over de gezamenlijke inspanningen voor de verduurzaming van agrogrondstofketens.

De Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
C.J. Schouten